

MARTS 2020 - NR. 126

SVENDBORG HAVN, HVIDKILDE GODS,
BAAGØE & RIBERS PLADS, KATRINEDAL.

LANDSFORENINGEN FOR BYGNINGS- OG LANDSKABSKULTUR

by &
land

HVIDKILDE GODS - MÅL OG STRATEGI FOR KULTURARVEN

Af cand.phil. Marianne Weigel for Christian greve Ahlefeldt-Laurvig-Lehn

Hvidkilde Gods har en smuk, hvid trefløjet hovedbygning, adskillige driftsbygninger og 55 huse til udlejning. Hovedbygningen ligger ved Hvidkilde Sø lidt vest for Svendborg. Den nuværende ejer kan føre sin slægt tilbage til Johan Lehn, der overtog godset af Kronen i 1725. På Hvidkilde Gods har man ansvaret for bevaring af en omfattende og alsidig kulturarv. Christian greve Ahlefeldt-Laurvig-Lehn, der overtog godset i 1981, har og har altid haft et stort ønske om at varetage denne på bedste måde. En holdning der går videre hos sønnen, Carl Johan greve Ahlefeldt-Laurvig-Lehn, der for nylig arvede godset. Sammen med mange forskellige, dygtige fagfolk har grev Christian bragt Hvidkildes kulturmiljø derhen, hvor det i *Svendborg kommuneplan 2017-2029* får den højeste vurdering.

Hvidkilde har to bygninger, der er fredede: kronjuvelen, Hvidkildes hovedbygning, der blev fredet i 1918, og Lehns-høj fra cirka 1800 på Fåborgvej 203, fredet i 1924.

Hovedbygningens midterfløj er fra omkring 1500, men i 1742 fik den rige Johan Lehn bygningen ombygget og udvidet med to sidefløje, formodentlig alt sammen ved arkitekten Philip de Lange.

I 1907 stod arkitekten Anton Rosen for opmåling af hele hovedbygningen. Og i 1919 forestod en anden arkitekt, Jens Ingwersen, en nænsom restaurering. Dette var, mens den byggeglade farfar Christian Erik Julius Ahlefeldt-Laurvig-Lehn (1878-1959) var godsejer.

Da den nulevende grev Christian overtog hovedbygningen i 1995, var den præget af manglende vedligeholdelse efter den økonomiske katastrofe ved stormfaldet i 1967. Sammen med nu afdøde arkitekt Niels Truelsen blev der derfor lavet en langtidsplan og en hensigts erklæring sammen med Torben Olesen fra det, der i dag hedder Slots- og Kulturstyrelsen.

Planen var lagt i etaper: en klimaskærm, sandstensportaler og udvendige trapper, indvendigt riddersalen med gobelinerne (den sidste af seks er nu under restaurering), nyt varmeanlæg og elinstallationer. Desuden en total indvendig renovering med nyt badeværelse og køkken. Bibliotekets spændende bogsamling er renoveret og digitaliseret i en database. Gamle dokumenter og regnskaber er ordnede og arkiverede.

Projektet tog sin start i 1995 og forventes afsluttet i 2021. Det, at få tydeliggjort i 1995-97, hvad der burde

gøres de næste mange år, gjorde det nemt at gå til. Man kunne bare gå fra den ene byggefase til den næste.

Det, som har været svært, var, hvordan man renoverer ting korrekt, hvornår man eksempelvis overrenoverer. Det snart 300 år gamle hus skal kunne genkendes.

Driftsbygningerne

Hvidkilde har mange interessante, ældre driftsbygninger, men også en hel del, der i forhold til bevaring er knapt så spændende. Svinestalde og kostalde, der er tilkøbt inden for de sidste 15 år og er bygget inden for de sidste 30 år, kan desværre ikke bruges mere og vil nok blive revet ned.

Gårdmiljøet med den gamle kostald og stakladen, der blev bygget af grev Christians farfar, Christian Erik Julius Ahlefeldt-Laurvig-Lehn, efter den store brand i starten af 1930'erne, tegner stadig meget smukt den oprindelige arrondering. Bygningerne fremstår nu istandsatte, så de er brugbare indvendigt og fuldstændigt bevarede udvendigt.

En gammel hestestald fra 1820 er klart en vigtigt bevaringsværdig del af avlsgårdens helhedsindtryk. Spørgsmålet er, hvordan denne bygning selv kan tjene til sin istandsættelse? Tidligere forsøg på at indrette boliger lykkedes ikke, men i dag vil det nok være en mulighed.

Herskabsstaldene fremstår også som rigtig smukke driftsbygninger. De er velholdte og har blandt andet fået klimaskærme. Den gamle brændelade har været skilt ad og samlet igen. Det har kostet rigtig mange penge, men giver også en stor faglig stolthed og glæde.

De tidligere husmandssteder og mindre gårdes driftsbygninger ligger rundt omkring. Heraf er nogle kommet ind i fredsskoven. På sigt vil det give mening at omdanne dem til boliger, men det bliver en opgave for Hvidkildes nye arving, og når økonomien tillader det, måske om 10-15 år. Ideen med bygninger, der økonomisk kan vedligeholde sig selv, videreføres.

Den bedste måde at sikre en bygning på er at sørge for, at bygningen kan tjene til sin egen overlevelse. Noget Realdania har haft et fantastisk godt projekt omkring gennem mange år: Hvordan sikrer vi, at overflødiggjorte driftsbygninger kan "forsørge" sig selv gennem udlejning

---

Hvidkildes fine barokanlæg fra 1740'erne vender mod syd ud imod en sø og er ellers omgivet af voldgrav og stor park. Foto: Torben Lindegaard Jensen.

eller teater, galleri, kontorfællesskab og lignende? Det er lykkedes for rigtig mange bygninger, men der står stadig mange og venter på en mulighed.

Husene

I 1981 overtog grev Christian cirka 40 meget smukke huse, men de var i rigtig dårlig stand. Godsets økonomi, der i høj grad byggede på indtægter fra skovdrift, blev ødelagt af stormfaldet i 1967, derfor var husene ikke blevet vedligeholdt, som de burde. Ydermere var der i vedligeholdelsen ikke tidligere lagt vægt på bevaring af de arkitektoniske værdier. Husene var altid blevet sat i stand billigst muligt. Bindingsværkshuse med stråtag havde fået tag af eternit eller metalpandeklader, og bindingsværket var skiftet ud med en almindelig opmuring.

Mange huse blev bygget mellem 1910 og 1925, mens grev Christians farfar levede. De er tegnet af forskellige arkitekter og repræsenterer stadig en stor arkitektonisk værdi. En af arkitekterne var Ejner Mindedal (1892-1975), der opførte huse i "bedre byggeskik". De er nu istandsat med stor arkitektonisk hensyntagen, således at stilistiske karaktertræk har fået forrang for mere praktiske løsninger.

Andre steder er man gået så langt i bevaringen af bygningers udtryk, at hvor det har været nødvendigt at nedrive skorstene på grund af løbesod, er der opsat nye i glasfiber. Eksempelvis de to skorstene på Røde Mølle.

Haven

I 1768 tegnede Johannes Wiedewelt parken med dekorationer og springvand. Barokhaven blev berømmet af samtiden og sammenlignet med den franske havearkitekt André Le Nôtres havestil, som den kendes fra især Versailles. Haven står ligesom voldgraven og venter på næste generations renovering.

Mål og strategi

Målet med restaurering og bevaring på Hvidkilde er at passe på kulturarven, så den bevarer sin oprindelige form, sin herlighedsværdi, gennem en bæredygtig drift, der økonomisk er i balance.

Derfor gøres der brug af dygtige arkitekter. Tidligere med hjælp af arkitekt Niels Truelsen (1938-2009), der er kendt for sine danske museumsbygninger, blandt andet Silkeborg Museum og tilbygning og restaurering af Faaborg Museum. De seneste 15 år med stor succes ved CW-arkitekter i Svendborg.

En stor tak skal også lyde til Slots- og Kulturstyrelsen,

Øverst: Røde Mølle ved Hvidkilde, der er fra omkring år 1800, er ikke fredet. Den blev renoveret i 1985 og indrettet som vandrehjem, men bruges nu som ferieboliger. Nederst: den gamle brændelade, for nylig skilt ad og samlet igen, ikke fredet. Fotos: Hvidkilde Gods.

Godset ejer også en lille, højtliggende vandmølle fra første halvdel af 1800-tallet. Foto: Hvidkilde Gods.

der har bistået både med planlægning og et upåklageligt samarbejde siden 1996. Ikke, at der altid har hersket enighed, men alle parter har arbejdet for at finde kompromiser, som alle kunne leve med.

Strategien er, at bygningerne i udseende og indretning skal være attraktive, så lejerne kan være stolte af at bo i et hus, der er bevaringsværdigt og bæredygtigt. Dermed vil de passe bedre på det og betale en husleje, der kan vedligeholde det.

Desuden gøres opvarmningen så klimavenlig som mulig, og bæredygtige løsninger indtænkes så vidt muligt. Derfor udstyres husene nu med jordvarme, luft til vand, pillefyr eller halmfyr. Meget få huse står tilbage med oliefy.

Det kan betale sig at bevare

Grev Christian har erfaret, hvor vigtigt det er at have blik for herlighedsværdien, når man restaurerer og bevarer. Det gælder både den store trefløjede hovedbygning, avlsbygningerne og udlejningshusene.

I Svendborg Kommuneplan 2017-2029 får kulturmiljøet omkring Hvidkilde vurderingen "god stand", uddybet på denne måde: "Især bygningsanlæggene til Hvidkilde, Hvidkilde Sø, de dyrkede marker samt stendiget mod syd fremstår i særlig god vedligeholdelsesmæssig tilstand". En vurdering og formulering, der viser, at strategien for renovering og bevaring af kulturarven har været rigtig. Bevaring, bæredygtighed og økonomi er blevet win-win.